

УДК 330.341.2

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МАЛОГО ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В МИКОЛАЇВСЬКОМУ РЕГІОНІ

Бутенко А.І., Гришина Н.В.

У статті розглянуто місце дослідження сучасного стану та тенденцій розвитку інноваційного малого підприємництва у забезпеченні регіонального розвитку. Розроблені основні заходи покращення розвитку інноваційного підприємництва.

Постановка проблеми. Рівень економічного розвитку країни в поточному сторіччі буде визначати науково-технічний прогрес і інтелектуалізація основних факторів виробництва. Саме мале підприємництво відіграє важливу роль в реалізації результатів науково-технічних, фундаментальних, дослідно-конструкторських розробок. Тому важливого значення набувають дослідження малого інноваційного підприємництва, як вагомого фактора переходу на інноваційну стадію розвитку економіки як країни, так і окремого регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним і практичним питанням інноваційного підприємництва присвячено багато праць зарубіжних і вітчизняних дослідників. Окремі аспекти відображені ще в наукових працях Р.Кантільона, А.Сміта, Ж.Б.Сея. В ХХ- сторіччі цій темі були присвячені дослідження Й.Шумпетера, Ф.Перрі, Д.Кейнса, П.Друкера та ін. Дослідженням розвитку малого підприємництва, в т.ч. інноваційного, придіяли увагу такі вчені, як С.Аржевітін, А.Віленський, З.Варналій, Л. Воротіна, В.Геєць, В.Герасимчук, Б.Данилишин, М.Долішній, М.Єрмоленко, Д.Кокурін, І.Комарницький, О.Кужель, О.Кузьмін, Є.Лазарева, І.Лукінов, А.Мельник, І.Михасюк, В.Парсяк, М.Пашута, С.Реверчук, Л.Федулова, М.Чумаченко, А.Чухно та інші. Проте, проблеми функціонування і розвитку інноваційної підприємницької діяльності як на державному, так і регіональному рівнях потребує подальшого дослідження.

Мета статті полягає у дослідженні сучасного стану та тенденцій розвитку інноваційного малого підприємництва у забезпеченні регіонального розвитку.

Викладення основного матеріалу. Мале підприємництво є невід'ємною складовою світового господарства як найбільш масова, гнучка і динамічна форма ділового життя. Розвиток сектора малого бізнесу сприяє усуненню диспропорцій на окремих товарних ринках та їх насиченню, впровадженню у виробництво новітніх досягнень науково-технічного прогресу, створенню додаткових робочих місць і запобіганню відтоку працездатного населення, подоланню бідності та забезпеченню високого рівня життя громадян.

Підприємництво може бути класичним, спрямованим на максимальну віддачу ресурсів з метою максимізації прибутку та отримання певних конкурентних переваг, і інноваційним, яке активно

розробляє і застосовує наукові, управлінські, організаційні, технологічні, технічні нововведення.

В розвинутих країнах підприємництво визнано одним із засобів розвитку конкуренції, швидкого насичення ринку товарами та послугами, створення додаткових робочих місць і скорочення безробіття, активізації інноваційних процесів. Саме мале підприємництво являється основою сталого розвитку країн з ринковою системою господарювання, хоча і великий капітал визначає рівень їх науково-технічного і виробничого потенціалів. Сприяючи прискоренню реалізації новітніх технічних і комерційних ідей, випуску наукомісткої продукції, мале підприємництво тим самим виступає провідником науково – технічного прогресу. Як свідчать статистичні дані, у таких країнах у другій половині ХХ ст. більше 80% інноваційної продукції було виготовлено малими підприємствами, 95% радикальних технологічних інновацій були створені малими фірмами [3]. Так, більшість дрібних фірм, що виникли наприкінці 80-х років у Великобританії, є найбільш технічно оснащеними. А в США на сектор малого підприємництва припадає близько 50 % науково-технічних розробок. На сектор малого бізнесу в цих країнах припадає в середньому 50 % усіх зайнятих та до 70—80 % нових робочих місць (табл.1).

Таблиця 1

Показники, що характеризують розвиток малих підприємств у різних країнах світу (2009-2010 рр.)

Країни	Кількість МП (тис.од.)	Кількість МП на 1000 осіб	Зайнято в МП (млн. осіб)	Частка МП в загальній чисельності зайнятих (%)	Частка МП у ВВП (%)
США	19300	74,2	70,2	54	50-52
Японія	6450	49,6	39,5	78	52-55
Італія	3920	68,0	16,8	73	57-60
Великобританія	2630	46,0	13,5	49	50-53
Німеччина	2290	37,0	18,5	46	50-52
Країни ЄС (в цілому)	15770	45,0	68,0	72	63-67
Франція	1980	35	15,2	54	55-62
Росія	890	6,1	6,5	10	10-21
Україна	287,3	6,3	1,99	8	10

Вітчизняне мале підприємництво функціонує в більш складних умовах, які обумовлюють його властиві риси. Найбільш значущими рисами, що відрізняють його від малого підприємництва більшості країн, є наступні [4]:

- низький технічний рівень і технологічна озброєність при значному інноваційному потенціалі;
- низький управлінський рівень, брак знань, досвіду та культури ринкових відносин;
- прагнення до максимальної самостійності, коли більшість зарубіжних малих підприємств працює за умов франчайзинга, субпідряду тощо;
- відсутність системи самоорганізації та недостатня інфраструктура підтримки малого підприємництва;
- відсутність повної і вірогідної інформації про стан та кон'юктуру ринку;
- практична відсутність державної фінансово-кредитної підтримки;
- високий ступінь пристосовуваності до складної економічної ситуації, що ускладнюється дезорганізацією управління і зростаючою криміналізацією суспільства;
- недовіра західних партнерів та поки що негативне ставлення населення до підприємців.

Такі негативні особливості характерні і для стану підприємницької діяльності в окремих регіонах країни. Миколаївська область – один з високорозвинених індустріальних регіонів України. В області налічується 19 адміністративно-територіальних районів та 5 міст обласного значення. В загальнодержавному поділі на частку промислового комплексу області припадає 2,5% реалізованої промислової продукції. В обсязі галузей виробництва України питома вага виробництва електроенергії області відповідно займає 3,1%, металургійного виробництва та виробництво металевих виробів – 2,3%, машинобудування – 5,1%, легкої промисловості – 7,1%, харчової промисловості – 3,5 %. Основу виробничого потенціалу складає багатогалузевий промисловий комплекс, для якого характерна висока концентрація підприємств в південному (суднобудування, машинобудування, кольорова промисловість) та північному районах (електроенергетика, машинобудування).

Як свідчать статистичні дані, унаслідок руйнівного впливу кризових явищ 2008 – 2009 р.р, в Миколаївській області протягом останніх років значно зменшилась як кількість суб'єктів малого підприємництва, чисельність зайнятих на них працівників, так і обсяг реалізованої продукції цього важливого сектору економіки області. За 2010 рік малими підприємствами було вироблено і реалізовано продукції (виконано робіт, послуг) на 9712,4 млн. грн. у діючих цінах, що склало 20 % загального обсягу виробництва області та лише 2 % відповідного показника в цілому по Україні (табл. 2).

Насиченість малими підприємствами має значну амплітуду коливання за містами області: якщо у м. Миколаєві на 10 тис. населення

Таблиця 2

Дослідження сучасного стану підприємницької діяльності в Україні

Показники малого підприємництва	2008р.	2009р.	2010р.	Темп росту %
Миколаївська область				
Кількість малих підприємств на 10 тис. наявного населення, одиниць	68	71	58	-14,70
у% до попереднього року	128,3	104,4	81,7	-36,32
Середня кількість найманих працівників на малих підприємствах, осіб	50,5	48,8	47,1	-6,7
у % до попереднього року	105,8	96,6	96,5	-8,8
Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) , млн. грн.	9924,8	9459,1	9712,4	-2,14
у % до загального обсягу реалізації продукції (робіт, послуг) по економіці області	25,8	22,1	21,0	-18,6

припадає 98 малих підприємств, то у м. Вознесенськ - 43, у м. Очаків-53, а найнижче значення цього показника у Снігурівському, Казанківському, Врадіївському районах – по 19 підприємств. Характерною особливістю розвитку малого підприємництва в області, як і загалом по Україні, є його орієнтація на торговельну діяльність та сферу надання послуг.

Щодо розвитку інноваційної діяльності в Миколаївській області, то слід відзначити, що останніми роками відбувається зниження інноваційної активності підприємств регіону (табл. 3). Не зважаючи на збільшення в цілому обсягів промислової продукції (в 2008 р. – 113,3%, в 2009 р. – 113,5%, в 2010р. – 116,6 %, в 2011 р.- 122,21 %, в 2012 р. – 129,8%), процес її оновлення з року в рік уповільнюється. Так, за останні чотири роки в 2 разів менше освоєно нових видів продукції, а в порівнянні з 2000 р. цей показник взагалі зменшився у 16 разів. Залучення малого підприємництва в інноваційний процес визнане у світі як важливої передумови розвитку економіки на інноваційних засадах. На жаль, в нашій країні розвиток малого інноваційного підприємництва знаходиться на низькому рівні : лише близько 6% малих промислових підприємств є інноваційно-активними [2].

Таблиця 3

**Показники інноваційної діяльності промислових підприємств
Миколаївщини**

Показники	2000р.	2008р.	2009р.	2010р.	2011р.	2012р.
Частка підприємств, які здійснювали інноваційну діяльність, %, в т.ч. за напрямками:	31,4	13,5	13,3	16,6	22,8	29,8
-дослідження і розробки	7,6	44,5	58,2	36,2	40,9	42,8
- придбання нових технологій	0,0	0,26	0,25		0,005	0,05
-виробниче проектування	8,4	15,8	21,0	33,3		
- придбання машин, обладнання, установок	72,2	31,9	19,0	30,5	54,5	55,5
- маркетинг, реклама ,інше	11,77	7,54	1,55		4,005	1,65
Частка реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі продукції, %:	3,5	9,2	4,7	0,5	1,2	3,1
Освоєно нових видів продукції, найменувань	713	85	8	12	26	44
- з них нових видів техніки	661	4	1	2	12	18
Впроваджено прогресивних технологічних процесів	24	18	14	9	20	29
з них маловидхідні, ресурсозберігаючі, безвідходні	8	8	5	5	5	11

Серед основних причин, які стримують розвиток малого інноваційного підприємництва як в окремих регіонах, так і в цілому в Україні, необхідно відзначити низький рівень нормативно-правового забезпечення інноваційної діяльності, незадовільний рівень економічної

мотивації учасників інноваційного бізнесу (розроблювачів, виробників, інвесторів); відсутність державної політики міжнародного співробітництва у сфері інноваційно-технологічної діяльності.

Висновки та пропозиції

З метою надання стимулів розвитку інноваційного підприємництва, у т.ч. і малого, необхідно виділити наступні основні заходи: визначення податкових стимулів в системі законодавства; створення правових засад для розробки і реалізації спеціальних програм і проектів, орієнтованих на надання підтримки учасникам процесу комерціалізації науково-технічних розробок; удосконалення науково-методичного забезпечення розвитку і підтримки суб'єктів малого підприємництва в інноваційній сфері; підтримка ефективної реалізації проміжних і кінцевих результатів інноваційної діяльності суб'єктів малого підприємництва.

Література:

1. Бутенко А.І., Войнаренко М.П., Ляшенко В.І. та ін. Модернізація механізмів розвитку малого та середнього бізнесу: Моногр. /; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2011. С. 315– 325
2. Бутенко А.І., Лазарева Є.В., Шлафман Н.Л.; Потенціал малого підприємництва в парадигмі сталого розвитку ППРЕД НАН України. – Одеса, 2012. – 108 с.
3. Жихор О.Б. Інноваційний потенціал регіону та підходи до його оцінки /О.Б. Жихор//Научно-технический сборник «Коммунальное хозяйство городов». – 2007. – Вып.№73., - С. 56 – 67.
4. Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні: Національна доповідь, Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва.-Київ, 2010.
5. Статистичний щорічник України за 2011 рік / За ред. Осауленко О.Г. – Державна служба статистики України , 2012. – 558 с.
6. Статистичний щорічник Миколаївської області за 2010 рік / ред. П. Ф. Зацаринський; відповід. за випуск Н. Ю. Рошко. – Миколаїв: Головне управління статистики у Миколаївській області, 2011. – 639 с.

Abstract

Butenko A, Grishina N

Trends in the Small Business Innovation in Mykolayiv region

The article reviews the current state of space research and development trends of innovative small businesses in promoting regional development. The basic measures to improve the development of innovative entrepreneurship.